

4. *Molnár János*: A tanulók aktivitása, Köznev. 1961, 45. o.
5. *Nagy Józsefné*: Szükséges-e a számonkérés mint az óra önálló szerkezeti egysége? Köznev. 1962. 141. o.
6. *Nagymihály J.* Gyakorlati foglalkozás a nevelés szolgálatában. Köznev. 1960. 299. o.
7. *Papp László*: A nevelési cél és a tanulók aktivitása. Köznev. 1961. 502. o.
8. *Rápolti Viktor*: Hogyan fejleszthetjük tanulóink aktivitását az énekórán. Köznev. 1962. 151. o.
9. *Dr. Salamon Jenő*: A tanulók konstruáló tevékenységének fejlesztéséről. Köznev. 1961. 312. o.
10. *Dr. Somos Lajos*: Az aktivitás hiányosságai. Köznev. 1962. 79. o.
11. *Szokolszky István* szerkesztésében: Tanulmányok a tanulói aktivitás köréből. Budapest, 1961. PTI. kiad.
12. *Várnagy Elemér*: Vezetés és öntevékenység az úttörőcsapatban. Köznev. 1961, 230. o.

*A tanulmánnyal kapcsolatos további irodalom:*

13. *I. I. Bozsovcics—N. G. Morozova—L. Sz. Szlavina*: A tanulási motívumok fejlődése a tanulóknál. 1951. Nev. Tud. Akad. Közl.
14. *M. A. Danyilov*: Az új tananyag aktív feldolgozása és tudatosítása a tanulók által. 1949. Nev. Tud. Akad. Közl.
15. *M. A. Danyilov*: Az oktatási folyamat lényeges oldalai. Szovj. Ped. 1955. 11. sz.
16. *Hans Heirbach dr.*: A produktív (alkotó) gondolkodásra nevelésről. Deutsche Lehrerzeitung, 1957, 43. sz.
17. *M. F. Morozov*: A tanár kérdései, mint eszközök a tanulók gondolkodó tevékenységének aktivizálására a tanítási órán. Szovj. Ped. 1957, 5. sz.

---

MAJZIK SÁNDOR      NAGY JÁNOS  
 gyak. isk. tanító      intézeti tanár

## Nyomtatott betűs szöveg másolása írott betűkkel az I. osztályban

A tanév végére el kell jutniuk az I. osztályos tanulóknak arra a fokra, hogy a nyomtatott szöveget szabályos írott betűkkel, helyes betűkapcsolással, betűkihagyás nélkül önállóan tudják lemásolni.

Ehhez szükséges:

- a) a tanulók jól ismerjék az írott betűket és biztosan tudják azokat írni,
- b) tudják a betűket kapcsolni minden viszonylatban,
- c) ismerjék az írásjelek pontos elhelyezését,
- d) a szavak szótagolásában annyira jártasak legyenek, hogy — szükség szerinti irányítással — a sor végén a szavakat el tudják választani,
- e) a figyelmük annyira fejlett legyen, hogy képesek legyenek egy nyomtatott betűs szót elolvasás után, hibamentesen, betűkihagyás nélkül lemásolni. Az írásóra nyugodt, a figyelmet erősen összpontosító jellegű. Írás közben csak a legfontosabb közölni valóra szorítkozunk, hogy a tanulókat ne zavarjuk. A szöveg írás előtt tartalmilag ismert, elemzett legyen. Tisztázni kell a helyesírási vonatkozásokat is. Írottbetűs szöveg másolásánál a tanuló előtt áll a betűk írott alakja és a kötés is. Ez megkönnyíti az írottbetűs szöveg másolását. Fokozatosan vezetett, tudatosított munka mellett a tanulók megtanulják az írott betűk helyes alkalmazását a nyomtatott betűs szavak másolására.

Gondolnunk kell arra is, hogy a tanulók az elolvasott szót ne betűnként másolják (a folyamatosság rovására), hanem az elolvasott szót, emlékezetükre támaszkodva megszákítás nélkül írják le. Szóírás közben csak ott álljanak meg, ahol az

úgynevezett „pihenő” van. (Pl.: A „kő” szó írása közben a felső hurokvonal alsó részén, majd a kapcsolást ívelten vezetve az „ő” betű felső ívelésének végén, amikor is majd megfordulva rajta visszaindulnak.)

Az eredmény attól függ, hogy milyen az osztály összetétele, mennyire képesek az írott betűket írni és kötni.

Még egy gondolat. Szoktassuk a tanulókat arra, hogy a tollat szóírás előtt mártásák meg, nehogy szóírás közben szakadjon meg a folyamatosság.

Ebben a tanításban azt kívánom bemutatni, hogyan vezetem a nyomtatott betűs szöveg másolását írott betűkkel.

### *A tanítás tervezete*

I. osztály. Anyag: Ki a mezőre . . . c. vers. (Petőfi Sándor)

Feladat: a) a nyomtatott betűs versszak leírása, másolása írott betűkkel, b) a természet szépségeiben való gyönyörködtetésre nevelés.

Szemléltetés: olvasókönyvünk képe, a tavaszi kirándulásunkon szerzett tapasztalatok, Petőfi képe, táblai írás.

Oratípus: gyakorló.

Az írás tantárgy a maga sajátos jellegénél fogva alkalmas a tanuló aktivizálására, tevékenységre való nevelésére. A gyermekek szívesen írják, illetve „rajzolgatják” a betűket, örülnek elért eredményeiknek. Boldogan csodálkoznak, amikor a betűk összeillesztéséből egy-egy érdekes szó jön létre. Érdeklődéssel vesznek részt az órán, vagyis a tantárgy „motivációs bázisa” meglehetősen erőteljes. Hiszen közismert, hogy az írásóra egyik nehézsége abból adódik, hogy a gyermekeknek azt, a szinte legyőzhetetlen belső kényszerét, hogy írogassanak, kell keretek közé szorítanunk. Csak akkor engedjük őket írni, tévékenykedni, amikor annak az ideje elérkezett. Sokszor a gyermekek már a nevelő magyarázata, szemléltetése, bemutatása alatt is írnak, szinte nem tudnak ellentálni lázas tevékenységi vágyuknak. A tanulók nagy figyelmet képesek fordítani írástevékenységükre. Olykor szinte „egész testükkel” írnak, szájukkal formálják a leírt betű hangját, lábuk mozgásával követik a kéz lendületét. Ha az írásórát a nevelő megfelelően irányítja és jó a kapcsolata tanítványával, akkor annak ellenére, hogy képzésképzésről van szó nagyobb részben, az írás tantárgy a tanulók aktivitásának kialakítása, fejlesztése szempontjából egyaránt jelentős. Meg kell jegyezni, hogy éppen ezzel a tantárggyal kapcsolatosan a tanulók aktivitását illetően meglehetősen helytelen nézetekkel is találkozhatunk még itt-ott. Vannak akik úgy gondolják, hogy a megkívánt íráskészség létrehozása, a sok, szinte „lélektelen” gyakorlás, a szükséges mechanizmus kialakítása, a sok tollbamondás, a „színtelen” másolások nem lehetnek alkalmas eszközei a tanulók aktivitása és tevékenysége fejlesztésének. De, ha gondosabban megvizsgáljuk a kérdést, akkor azt lehet és

kell is megállapítanunk, hogy ha a mechanizmus létrehozása mint cél valóban fennáll, sőt tantervi követelmény, a létrehozásához vezető út, a tanulók munkája egyáltalán nem szükséges, hogy mechanikus legyen. Csakis a tanulók kellő aktivitása, önként és szívesen végzett munkája, belső motiváltsága lehet az alapja annak, hogy a tanulók ezt az életkorukhoz viszonyított, de abszolúte is nagyon nehéz feladatot már az első osztályban képesek sikeresen megvalósítani.

A fentiek miatt szükséges tehát, hogy előjáróban rámutassunk az írás tantárgynak azokra a sajátos vonásaira, amelyek rendkívül alkalmasak a készségfejlesztéssel járó mozzanatok ellenére is a tanulók aktivizálására. Úgy kell eljárunk, hogy a gyermeknek az írás iránti erős belső vágya ne szenvedjen csorbát. Ezért már a legkisebb elért eredményt is méltányolnunk kell. Ha mást nem, magát a jószándékot, az akarást, amely előbb, vagy utóbb gyümölcsöt terem. Mindent el kell követnünk, hogy fokozzuk a tanulók érdeklődését az írás iránt. Ezért (is) a tananyag feldolgozásában ne az anyag, a követelmény álljon csak előttünk, hanem a tanulók tevékenységét helyezzük előtérbe. Tegyük változatossá az írásórákat, minél alaposabb előkészülettel biztosítsuk a tanulók érdeklődését. Gyakran hangoztassuk az írás fontosságát, nélkülözhetetlenségét. Ezáltal is serkentsük a tanulókat buzgóbb tevékenységre.

Inkább kevesebbet, csak a legszükségesebbet végezzük el, mintsem halmozzuk az anyagot és feleslegesen magas mennyiségi követelményekkel egyrészt kockáztassuk a minőséget, de ami még fontosabb, terhéssé tegyük a gyermek számára azt, amit egyébként olyan szívesen, önként szeret végezni.

Természetesen, legyen a feladat ösztönző, nehézségeket is tartalmazó, de ne legyenek az akadályok visszariasztóak, elkedvetlenítőek.

Vizsgáljuk most már magának a tanítási órának az anyagát (a másolás szövegét). Vajon milyen mértékben alkalmas a tanulók aktivitásának fokozására. Petőfi Sándor: Ki a mezőre c. verse, a másolandó szöveg tartalmánál fogva is nagyon közel áll a gyermekekhez, akik maguk is nagyon szeretnek a mezőn ballagni, a szabad természetben ugrándozni. Ez a vers érdekli a gyermeket. Témájánál, egyszerűségénél fogva azonnal fel is

kelti bennük a cselekvési vágyát. Ez esetben nem okoz tehát különösen nehéz feladatot a tanulók cselekvési vágyának a felkeltése, sőt alig várják, hogy ezt a szép verset leírhasák. Ez a tény felhívja a figyelmünket arra, hogy mennyire jelentős másolás esetében a másolandó szöveg maga. Ha olyan szöveget találunk, és kell is találnunk, a gyermekek érdeklődését biztosítani tudja, akkor ezzel a ténnyel már elértük, hogy a gyermekek szívesen, örömmel vesznek részt a munkában, és könnyen oldják meg az óra írás feladatait is.

1. Kikészítjük az íráshoz a tollat, a tolltörlőt és a könyvet.

2. Az előző írásírán végzett munka megbeszélése.

Miről írtunk a legutóbbi írásórán? — A cseresznyéről írtunk találós kérdést. Itt vannak a füzetek. Átnéztem. Felírtam, ki hogyan dolgozott. 15 dicséretre méltó, gondos, szép írást találtam. Ötöst kaptak a következő tanulók. (Felolvasom. Felállnak.) Titeket meg is dicsérlek. A többiek is kövessék példájukat! Van négy 3-as is. (Felolvasom nevüket.) A többiek 4-est kaptak. (Kiosztom a füzeteket.) Közös és egyéni íráshibák megbeszélése. (Betűalak, betűkapcsolás, tisztaság, szóelválasztás, betűkihagyás stb. Helyes alakban a táblára írom és íratatom a hibát elkövetővel. Az írás fejlődésének állandó ellenőrzése céljából fejlődési füzetet fektettem föl a tanulókról. Ebbe az elért eredményeket, a közös és egyéni hibákat tanulónként folyamatosan vezettem.)

Az óra elején a 2. részben és az óra végén a 8. pontban történő értékelés és dicséret az órán, és az otthon végzendő munka érzelmi motiválása miatt is jelentős. A gyermekek ebben a korban még nem képesek arra, hogy kötelességszerűen cselekedjenek. Munkájukat, tevékenységüket csak állandó segítség, elismerés, ambicionálás mellett képesek tartósan, sikeresen megoldani. Ekkor kerülhet sor az eredmények hangoztatása mellett a hibák megbeszélésére is. A gyengébben író gyermekek elé példaként a jól és eredményesen dolgozó társaikat állította a nevelő. Ezzel ismét csak tevékenységre, az eredményesebb

munkára serkentette őket. Természetesen serkentőleg hat a tanulókra az ellenőrzés kikerülhetetlen ténye is. A tanulók tudják, hogy a nevelő minden betűjüket megfigyeli, ellenőrzi, értékeli. Ez a külső tényező, éppen a nevelő tekintélyének elve alapján szintén buzdítólag hat a gyermekekre. Serkenti őket arra, hogy dicséretet kapjanak, elismerjék munkájukat, kiküszöböljék az eddigi hiányokat. Így válik a munka értékelése, bírálata tevékenységre, aktivitásra serkentő tényezővé. Éppen ezért nagyon fontos, hogy a bírálat tónusa előrelendítő, serkentő hatású legyen, még akkor is, ha a hibákat objektíven megállapítja.

3. — Tavasz van. kiránduláson voltunk. Mit figyeltetek meg a mezőn? (Beszámolnak.) — Igen. A mezőn zöld volt a fű. A fű között nyíltak a virágok. Milyen színű virágokat szedtünk? — Piros, sárga, kék és fehér színű virágokat szedtünk. — Hová hoztátok? — Ide az iskolába. Virágvázába tettük és a tantermünket díszítettük velük.

(Petőfi Sándor képét kifüggesztem a táblára.) — Kinek a képe ez? — Petőfi Sándor képe. — Órála már tanultunk. Mit tudtok Petőfi Sándorról? — Ő írta a Nemzeti dalt. Meg is tanultuk. Március 15-én Oláh el is szavalta.

Petőfi Sándor ilyenkor, tavasszal kísértelt, kiballagott a mezőre. Amint a zöld mezőt, az ott nyíló sokféle virágot nézegette, jól érezhette magát. Vajon miért? — Örült a sok szép virágnak. — Tetszett neki a szép zöld mező. Gyönyörködött. — Jól mondtátok. Amit látott akkor, amit érzett, azt versben is leírta.

A tanítási óra 3. pontja jelentős abból a szempontból, hogy a tanulók figyelmét a foglalkozás témájára irányítja. Az osztály minden tanulóját érintő közös élményre, a kirándulásra való utalás a gondolati emlékezés aktivizálására hat erőteljesen. Ezzel a mozzanattal az osztály minden tanulója érdekeltté válik a nevelési feladatot megoldó, majd az óra célját kijelölő résznek. Így az órának ebben a részében is sikerül biztosítani az egész osztály aktivitását.

Saját élményeiket felidézve, érzelmileg, de gondolatilag is felkészülnek a tanulók a következő mozzanatra az órának, és aktív figyelemmel várják a költemény bemutatását. Ez a mozzanata az órának alkalmas arra, hogy a szellemi és gondolati aktivitás ismét szinte maradéktalan legyen. Ez lesz az alapfeltétele a költemény befogadásának, megértésének, az érzelmek létrejöttének és így természetesen a bemutatást követő hangulati és érzelmi beszámolóknak is.

A bemutatást követő beszélgetés jó al-

kalom az osztály tevékenységének kibontakoztatására. Az érzelmek feszítő ereje, beszámolókra készíti, mozgósítja, a feloldás irányába tereli a tanulókat. Az órának ez a része azért olyan mozgalmas, cselekvőleges, megnyilatkozásokban, tehát gondolati aktivitásban gazdag része az órának. Itt mindenkinek van mondanivalója. A nevelő egy-egy kérdésével inkább csak irányítja, fokozza a vers művészi hatásaként előállott tevékenységet.

Fontos, hogy ebben az esetben a tanulók álljanak előtérben, ők tevékenykedjenek, gondolkodjanak, számoljanak be benyomásaikról. A nevelő csak a szükséges mértékben szerepeljen. Irányítson, de maradjon háttérben. Hiszen ezen az órán amúgy is kevés alkalom van a megnyilatkozásra, a beszélgetésre, a cselekvésre, az írásra lényeges. De általános elvként is megjegyezhetjük, hogy a nevelőnek saját maga tudatos háttérbe szorításával egyidejűleg a tanulók aktivizálására, gondolkodtatására, megszólaltatására kell törekednie.

4. — Elolvasom nektek. Figyeljétek meg jól, vajon valóban azért ment-e ki Petőfi Sándor a mezőre, amit ti mondtatok? (Felolvasom a költemény első szakaszát):

Ki a mezőre...

Ki a mezőre ballagok,

Hol fű között virág terem.

Virágok, szép virágaim,

Be kedvesek vagytok nekem!

(Meghallgatom a hozzászólásokat.) — Azért ment ki Petőfi Sándor a mezőre, hogy a virágokat nézze. Szerette a mezei virágokat ő is. Gyönyörködött a sokféle virágban. — Mit figyelgettünk meg mi is a mezőn? — A sok szép virágot. — Sokszínű virágot láttunk. Milyen volt tőlük a mező? — Tarka. A zöld mezőt a sok-sok virág tette tarkává. Ez tetszett Petőfinek is. Miért nem télen ment ki a virágos mezőre gyönyörködni? — Azért, mert akkor nem nyílnak a virágok a mezőn. Megfagynának. — Miért nyílhatnak tavasszal? — Azért, mert már tavasszal meleg van. — Mi csalta ki a sok szép virágot? — A nap melege. — Vajon miért írta így Petőfi a versében: „Be kedvesek vagytok nekem!” — Azért, mert nagyon szép volt a mező és tetszett neki. — Hogyan lehetne ezt más szóval kifejezni? — Nagyon kedvesek vagytok nekem. — Igen. Mind a két kifejezés jó. Mégis melyik fejezi ki szebben? — Az, amelyiket Petőfi használt. — Hogyan is írta? — „Be kedvesek...”

5. — Ezt a kis verset fogjuk most lemásolni.

6. a) — Nyissátok ki az olvasókönyveteket ott, ahol a cseresznyéről írtunk! A jobboldalon van egy kép. Nézzétek meg! Mondjátok el, mi történik a képen! — A mezőn van egy kisleány. Szedi a virágot. Neki is tetszik a mezei virág. — Vajon kinek szedheti? — Meghallgatom.)

Olvassuk el a verset és figyeljétek meg, mire kell vigyázni a másoláskor! (Elolvassuk.) Én azt figyeltem meg, hogy minden sor elején nagy kezdőbetű van. — Kettőzött betűs szó is van. — Pontot, vesszőt, meg felkiáltójelet látok.

b) — Nyissátok ki a füzetet! — Így kell lemásolni, mint ezen a lapon van. (Végigvizsem a soron a mintalapot.) — Olvassuk el a vers címét! — „Ki a me-

zőre...” — Mire kell vigyázni a másolásnál? — Nagy kezdőbetűt kell írni. — Az „ő” betűre vesszőt teszünk. — Három szó. — Utána három pont van. — Igen, mert a gondolat nincs befejezve. — Mondjátok az első szót, felírom a táblára! (Majd szavanként mondják, én írom.) Olvassuk el a tábláról! — Vegyék a tollat! Mártsátok a tintába! Vigyázz, ne mártsd mélyen! Ha majd kifogy a tinta a tollból, arra törekedjétek, hogy a szó leírása előtt mártsátok mindig a tollat, azért, hogy ne szakadjon meg az írás szóközben. Balkezeteket fektessétek a füzetre! A védőpapírlapot a jobb kezetek alá. A tollat könnyedén tartsd! Üljetek egyenesen! — Írjátok! (Másolják a tábláról a címet.) — Aki kész a cím másolásával, az nézzen rám!

A többit a könyvből fogjátok másolni. Olvassuk el az első sort! — „Ki a mezőre ballagok,” — Hasonlítsátok össze a címmel! — Ugyanaz, mint a címe, csak egy szóval hosszabb. — Melyik szó az? — Ballagok. Mire kell vigyázni ennek a szónak a leírásakor? — Kettőzött „ll” betűt írjunk. Azért, mert a beszédünkben hosszabban ejtjük ki. Írásban ezt kettőztetett betűvel jelezzük. — Vigyázzatok a kettőzött „ll” betű helyes kapcsolására. (Mutatom a nagytáblán a két „ll” betű helyes kapcsolását.) — A cím után hagyjatok ki egy vastagvonalas sort és a következőbe írjátok! — Mondja hangosan, Györgyike! — (Egy tanuló hangosan mondja szavanként a szöveget. Másolnak a tanulók. Közöttük járok halk léptekkel. Figyelgetem írásukat.) — Kész. — Olvassátok el magatokban amit írtatok és figyeljétek meg, feltettétek-e mindenhová a vesszőt, pontot!

Olvassuk el a könyvből a második verssort: „— Hol fű között virág terem.” Hány szóból áll ez a sor? — Öt szóból. — Vegyük sorra a szavakat! Mire kell vigyázni? — Nagy kezdőbetű van a sor elején. — Az „ü” betűn vessző van. — Kettős „tt” betű van a „között” szóban. A sor végén pont van. — Vigyázzatok a kettős „tt” és az „ö” kötésére. (Felírom a táblára, majd letörlöm.) Vigyázni kell még az „o” és a „l”, a „r” és az „e” kötésére. (Szemléltetem a táblán.) Ez a vesszor a füzetben nem fog elférni egy sorban. Az ötödik szó „terem” vagy egészben, vagy elválasztva. Ha el kell választani, hogyan szótagolod? — „te-rem”. — Aki választ, az szóljon előbb! (Ezzel elősegítem azt, hogy a gyöngébb tanuló is helyesen válassza el a szót.) Szavanként mondja hangosan, Gabi! — Írjátok! — (Közben esetenként, egyénekenként figyelmeztetem halkán a hibásan ülőket. A leírt második sor ellenőrzése úgy történik, mint előbb.) Kész.

Hányadik sor következik? — irányítom figyelmüket a harmadik sorra. A harmadik sor. — Olvassuk el! — „Virágok, szép virágaim,” — Figyeljétek meg, hány szóból áll ez a sor! Gondoljátok arra is, mire kell vigyázni a másolásnál! Ennek a sornak az írását már rátok bízom. Aki választott és új sorba ment át, abba a sorba ne írjon. Mindannyian új sorban kezdjétek! Szavanként hangosan mondja, Marika! Írjátok! (Másolnak. Közben halkán megdicsérem a szépen ülőket. — Marika nagyon rendesen ül. Berti is vigyáz a szemére. Látom, sokan nagyon szépen írnak.) — Kész.

Hány sor van még hátra? Gergely! — Még egy sor. Az utolsó sor. — Olvassátok el magatokban! Hasonlítsátok össze a sor hosszúságát az előbbi sor hosszúságával. — Mit figyelhetünk meg? — Ez a sor hosszabb. Mire kell majd vigyázni az utolsó szó leírásakor? — El kell majd választani a szót. Mielőtt hozzáfognál az utolsó szó leírásához, magadban szótagold és csak azután írd! Aki nem biztos az elválasztásban, az halkán szóljon! — Hangosan mondja szavanként, Zsuzsika! — Írjátok! — Kész.

Ki írta ezt a verset? — Petőfi Sándor. — A vers alatt olvashatjuk is a nevét. Írjuk mi is a füzetbe, így ahogyan ezen a lapon van! — mutatom a mintalapot. A baloldali széljelző vonaltól két ujjnyira. Mire kell a név leírásakor vigyázni? — Mind

a két nevet nagy kezdőbetűvel írjuk. — Helyes, írástok! — Aki kész az írással, az törölje meg a tollát és helyezze a padra!

Amikor már megismerték tartalom és hangulati szempontból a másolás anyagát képező verset, akkor hangzik el konkrétan a cselekvésre, a tevékenységre vonatkozó felszólítás. Ilyen előkészítés után a feladat nem jelenthet unalmas, érdektelen munkát. A tanulók a jelen esetben alig várják, hogy leírják ezt a kedves, szép verset. Vágyukat még megerősíti a mezőn virágot szedő kis lány képének a bemutatása is.

Itt szeretnénk megjegyezni, hogy hétköznapi gyakorlatunkban kissé elkopott a cselekvésre motiváló törekvésünk. Élegendőnek tartjuk általában azt, ha megjelöljük a foglalkozás, az óra célját. Úgy véljük, ez már elegendő ahhoz, hogy növendékeink maguk is akarják, sőt talán kívánják is végrehajtani az általunk megjelölt feladatokat. Ez távolról sincs így. Igenis, az eddigi gyakorlatunknál sokkal nagyobb gondot kell fordítanunk az óra céljának világos, határozott megjelölése mellett, a tanulók érzelmi, akarati befolyásolására. Kedvet, vágyat kell ébresztenünk a gyermekekben az iránt a foglalkozás iránt, amit el akarunk végezni. Ne felejtsük meg arról, hogy gyermekekkel és nem felnőttekkel van dolgunk. Az érzelmi és hangulati befolyásolás, a motiválás, az osztály többségének az aktivizálása szempontjából nagyon jelentős mozzanat. Erre az eddiginél több gondot kell a jövőben fordítani. Ha ilyen gondos előkészítés után fogna a munkához az osztály, már az sem lenne mechanikus gyakorlás csupán. Az igazi aktivitás feltételeit azonban még eddigi munkánkkal sem biztosítottuk teljesen. Az igazi aktivitás alapja a valóság tényeinek, a feladat problémáinak alapos, gondolati ismeretét tételezi fel. Az osztály tudatos tevékenységét ebben a részben a másolás szövegének az elemzése, gondolkodás segítségével történő feldolgozása, megállapítások, általánosítások tétele, a figyelem és az érdeklődés felkeltése a helyesírási problémák iránt, a várható teljesítmény szemléltetése mintalap alapján készíti elő valójában. A nevelő itt sem közöl, hanem jó kérdéseivel elmélyülésre, tevékenységre serkent.

A költemény címének lemásolása nagyon alapos előkészítést igényel. Ennek ellenére az önálló tevékenységnek azért mégis marad lehetősége. Természetesen ez meglehetősen korlátozott lesz. A további munka szempontjából, amelyben egyre jobban érvényesül a tanulók aktivitása és önállósága ez a rész mégis jelentős. A cím leírása után, az első sor másolása már önálló munka. Az első sor már

nem másolhatja le mechanikusan a tanuló, mint a címet. Sőt! A cím és az első sor közötti különbség megmutatása, az adódó helyesírási nehézség (a ballagok szóban a ket-tőzött ll betű) leküzdése és a kapcsolásokra való ügyelés nagyon is komoly összeszedettséget, gondolkodást és a képzeletet is alaposan foglalkoztató tevékenységgé formálja ennek a sornak a másolását. Így történik a második sor leírása is. A tudatos, az alkotó tevékenységgel végzett munka szerves kísérője a tanulók által rendszeresen végrehajtott ellenőrzés is, ami megfelel egyben egy új gondolati megoldásnak.

A harmadik sor másolását már nem előzi meg közös elemzés, közös gondolati feldolgozás. Ez mindenkinek egyéni feladata lesz. Önállóan kell elvégezni minden tanulónak. A nevelő csupán serkent erre a gondolati tevékenységre. (Gondolatok arra, mire kell vigyázni a másolásnál!)

A negyedik sort is önállóan másolják a tanulók. Itt az előbbi problémákhoz még egy csatlakozik: a sorvégi szó elválasztásának lehetősége.

A kitűzött cél szempontjából ez a tevékenység volt az óra legfontosabb mozzanata. A nyomtatott betűkkel írt verset, írott betűkkel másolták le a tanulók, megoldották a nyomtatott és írott betűk azonosságának a kérdések, a kapcsolási feladatait gyakorolták, az adódó helyesírási problémákkal megbirkóztak. Közben pedig újra és újra átértékelték a vers szépségeit.

Az órának ez a része teljes osztályfoglalkoztatás jegyében folyt le. Annak ellenére, hogy minden tanuló foglalkozott, tevékenykedett, dolgozott, a megoldandó munka mégis minden egyes tanulótól gondolkodást, önállóságot, komoly elmélyülést kívánt. Az órának ezzel a felépítésével és elemzésével kívántuk szemléltetni azt az álláspontunkat, hogy a mechanizmusok kialakítása még az osztályfoglalkoztatás módszerei mellett sem kíván egyben mechanikus eljárásokat. Ellenkezőleg. Minden egyes tanuló számára önállóságot, gondolati aktivitást és problémákat jelentő módszeres eljárásokkal kívánjuk a készségképzést sikeresebbé, eredményesebbé, gyorsabbá tenni.

A nevelő ennek az elgondolásának ad hangot akkor is, amikor bizalommal tekint tanítványai munkáira elé. (Ezt a sort is reátok bízom!) Ez a bizalom szárnyat ad a bizonytalankodónak, a kisebbségi érzéssel küszködőnek, a tévován cselekvőnek is. A közben elhangzó dicséretetek lelkésítik a tanulókat a további jó munkára.

7. — Olvassuk el a leírt verset! Mindenki magában, hangosan pedig, Erzsike! Figyeljétek, nem maradt-e el valamelyik szóról a pont, vagy a vessző! — Jól olvastad el. Mondjátok meg, mi szépsége van tavasszal a mezőnek? — Zöld a mező. A fű között nyílnak a virágok. — Amikor kiránduláson voltunk, milyen volt a mező a sokszínű virágtól? — A mező tarka volt.

A 7. pontban kerül sor az elemző, a beszélgető tevékenység gondolati szintézisére.

Mindenki olvassa a saját munkáját gondolatban — ami annyit jelent, hogy megint mindenki tevékenykedik, szintetizál.

8. — A végzett munka értékelése. — Figyelgettem az írástokat. Nagyon sokan tisztán, hiba nélkül írtatok. Akadt azonban köztetek olyan is, aki nem vigyázott eléggé. Itt van két füzet. Mondjátok meg, melyik tanuló dolgozott rendesebben! — A Szöllősy írása szebb, mert tiszta, vonaltól vonalig írt stb. A másik füzetben a betűk dőlnek stb. — Ki érdemel dicséretet? — Szöllősy. Van még sok ilyen szép írás. Most nem érünk rá mind megnézni. Majd átnézem mindegyik füzetet. Rá fogom írni, munkátok értékét. Most pedig csukjátok be a füzetet és tegyétek a pad szélére! Füzetszedők gyűjtsétek össze! Tegyétek el a padról az írószközt!

9. — Házi feladat. Keressétek meg „A szép tavasz” c. olvasmányt. (A nagy nyomtatott „L” betű után van. (Ezt a kis olvasmányt már olvastuk. Ebből másoljátok le a címet és az első sort. — Olvassuk el! — Mondjátok el, mire fogtok otthon vigyázni a szavak leírásakor! (Megbeszéljük.) Itt van másik füzetetek. Osszátok ki! — Azt várom, hogy odahaza is olyan szépen írjatok, mint most írtatok. Holnap megnézem.

Házi feladat a tanítás folyamán megállapított mondat emlékezetből való leírása lesz. Itt sem hagyatkozik azonban a nevelő a pusztán mechanikus emlékezetre, hanem a tanult szabályok felidézésével az otthoni munkát is iparkodik tudatossá, meggondolttá, önállóvá tenni.

Úgy véljük ez a sablonosnak és mechanikusnak mondott órafajta rendkívüli mértékben alkalmas a tanulók alkotó tevékenységének kibontakoztatására, gondolkodásának, önállóságának, szellemi erőinek a fejlesztésére annak ellenére, hogy a mindezek az eljárások végeredményben a készségképzés céljait szolgálják.

---

SÜLI DEZSÖNÉ és PONICSÁN ADÁM  
intézeti tanárok

## Kézimunka óra az I. osztályban

Agyagmunka: dobókocka és dominó

Az új tantervjavaslat az alsó-tagozatos kézimunka és a felsőtagozatos gyakorlati foglalkozások anyagát egy tantárgy keretében kívánja összekapcsolni. Hangsúlyozza többek közt a szerszámigényes munkák, gyakorlatok megvalósítását. Ilyen értelemben megtalálható a tantervjavaslatban a plasztilin vagy agyagmunka, előreláthatóan 4 órában. Elsjátítanak bizonyos alapfogásokat, melyek alapul szolgálnak a formaérezék fejlesztésénél, valamint az ezekhez szükséges egyszerű szerszámok használatát. Konkrét utalás történik a tervezetben a mintázófa használatára.

Bizonyára megmarad az alakításhoz szükséges, a jelenlegi tantervben is meglévő anyag és szerszám-szükséglet is nevezetesen a kés, a lécs stb. alkalmazása. A következőkben egy I. osztályos kézimunka órát mutatunk be. A tanítás anyaga alkalmas arra, hogy a jelenlegi tanterv és a tantervjavaslat célkitűzései mind oktatási, mind nevelési vonatkozásban alátámasszák a kézimunka, vagy gyakorlati foglalkozás szükségességét. E tantárgy sikeres oktatása I. osztálytól kezdve nagy mértékben hozzájárul a sokoldalú embertípus alakításához. Megvalósul keretén belül az ok-